

Roykingin økist millum kvinnur

Ein »tikkandi« krabbameinsbumba

Øll vita, at tann, sum roykir, er í vanda fyri at fáa krabbamein. Men hvussu nógv vita, at næstan helvtin av øllum krabbameinstilburðum í landrásini hjá monnum og heili 15 prosentum av krabbameini í livmóðirhalsi hjá kvinnum kundu verið fyrriuttan, um vit gövust við at roykja.

Svenskir serfrøðingar rokna við einari tíðarstillaðari krabbameinsbumba av tí øktu roykingini hjá kvinnum, har avleiðingin kann visa seg um nøkur tíðir.

Krabbameinstilburðirnir í hesi grein kunnu fáa tað at siggja út, sum eru menninir í størri vanda av royking sini enn kvinnurnar. Næstan fyrfalt krabbameinstilburðum kundi sloppist undan millum mannfolk meira enn millum kvinnur, um roykingin helt uppat. Men í veruleikanum gevur hetta eina skeiva mynd av støðuni hjá kvinnum. Júst meira kvinnurnar byrja at roykja, jú meira økist vandin fyri at fáa krabbamein samanborið við fyrr. Fyri tjuðu árum síðani roykti fimta hvør kvinna móti triðju hvørjari í dag.

Heilsuforleyp

Tabellin, sum tit siggja her á síðuni er eindomi.

Hon er komin til vega við einari statsligari granskning í Svøríki, »Cancerkomiteens betánkande«. Og her verður fyrst ferð gjørd ein meting av tølum av krabbameinstilburðum, ið er orsakað av tubbaki. Hjá monnum eru umleið 4.000 tilburðir árliga, ið standast av at roykja (av heildartalinum 17.000 tilburðum) og hjá kvinnum er mótvarandi talið 1.260 tilburðir.

At kvinnurnar royktu minni enn menn fyri 20 árum síðani gevur teimum eitt heilsuforleyp í dag, tá ið vit sita við úrslitinum í hondini og kanna krabbameinshagtel.

Síðani hava kvinnur økt um roykingina, og tað fer vørandi at siggjast aftur í hagtelunum um nøkur ár. Í dag roykja kvinnur meira enn menn. Ein krabbameinssjúka kann vera upp til eini 20 ár um at búast. Hann, ið heldur uppat at roykja, hevur nógv at vinna. Vandin minkar munandi fyri hvørt roykleyst ár.

Aftaná 10 ár er vandin fyri at doyggja av lungna-

skundar undir krabbameinssjúkum.

5.500 lív umárið

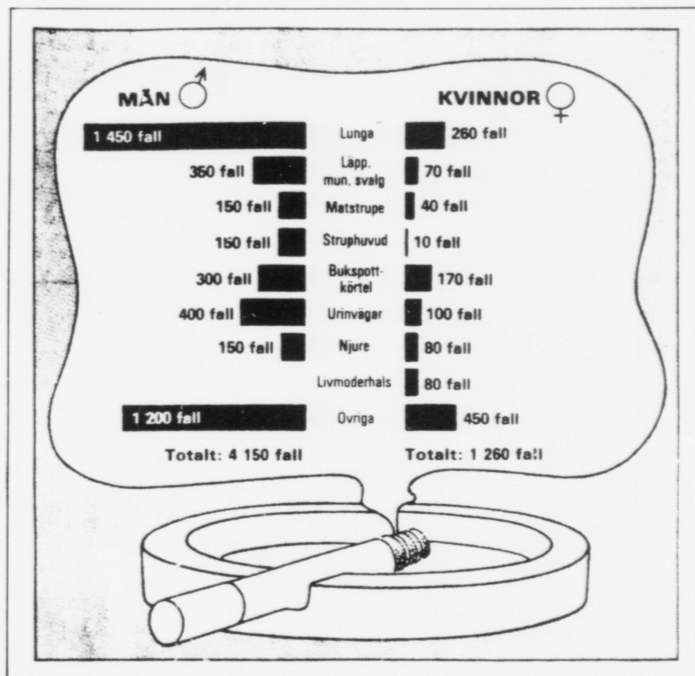
Í alt doyggja 5.500 svíar hvørt ár av krabbameinssjúkum, ið er beinleiðis orsakað av royking. Um roykingin hvarv átta sum nógv mannaliv at kunna bjargast árliga.

Tað eru meira enn 2.000 kend evni í og kanska líka nógv ókend í hvørji einastu sigarett. Umframt nikotin eru í sigarettroyki evnir sum arsenik, blýggj, bensopryren, bensen, nickel og cyanvæta. Geislavirkin evni (radioaktiv evni) eru eisini í sigarettum.

Í síðustreyminum av royki um ein roykjarar kunnu viss evni vera í fleirfald størri mongdum enn tað, sum fer niður í lunguni. Bensopryren, eitt kent krabbameinsevni, hoyrir til tey evni, ið eru einar triggjar til fyra ferðir vanligari í síðustreymi.

Eingin er ónæmur

Nógvir roykjarar vísa á, at teir hava átt abba, ið var 95 ár og aldrið fekk krabbameinssjúku, hóast livslangt roykjandi, sigur skrivarin hjá krabbameinsnevndini Ulla Swaren, socialdepartementet í

So mong ymisk krabbameinssløg standast av tubbaksroyking. Myndin skal ikki tolkast soleiðis, at kvinnur eru í minni vanda enn menn. Hagtølini vísa roykivanarnar fyri 15-20 árum síðani; tá var royking fyrri meginpartin ein mannfolkavani. Síðani tá hevur roykingin vundið upp á seg millum kvinnur.

Svøríki. Men eingin er ónæmur móti tubbaki. Eingin vátan er fyrri, at ein hevur eina niðurav-
aða megi til at klára exponering av krabbameinselvandi evnum á út og ár inn, so at vandin er null.

At meta um vandan fyri tann einskilda er altíð ógvuliga torført. Deils er tað tann persónligi vandin — hóttnin um at júst eg fari at rámast. Deils er tað fólkavandin, ið ávísir teir

stóru felags krabbameinselvandi tættir.

Tubbakið slær ígjøgnum bæði hjá einstaklinginum og samfelagnum. Ein arbeiðari, ið roykir, er kensligari yvir fyri øðrum kemiskum evnum í sinum umhvørvi. Í tí almenna hugsunarlagnum hava vit eitt strangari sjónarmið móti ófrivilligum enn frivilligum vandum, heldur Ulla Swaren. Tað kann elva til órimiliga stór krøv

fyri at fáa burtur vanda-faktorar í umhvørvinum, sum kunnu geva krabbamein, samstundis sum eingin tekur roykin upp á tungu.

Um roykingin helt uppat í Svøríki, so kundi sloppist undan sætta hvørjum krabbameinstilburði. Tað vil siga, at mong túsund menniskju kundu sloppið undan at fingið livið óneyðuga stýtt.

Rökningen økar bland kvinnur

En tickande cancerbomb

Alla vet att den som röker riskerar lungcancer. Men hur många känner till att nästan hälften av alla fall av cancer i urinvägarna hos män och hela 15 procent av livmorderhalscancer hos kvinnor skulle kunna undvikas om man slutade röka?

Svenska experter räknar med en tidenslutt cancerbomb utvecklad av den ökade rökningen bland kvinnor. Den effekten kan vara så stor som hälften försvinn.

Cancerförhöjningen i den här artikeln kan få det att se ut som om rökningen skulle vara en katastrof. Nästan alla fall av cancer i urinvägarna skulle kunna undvikas om man slutade röka. Men i själva verket ger det en falsk bild av kvinnornas situation. Ju mer kvinnorna röker, ju mer ökar deras risk att få cancer jämfört med tidigare. För tjuugo år sedan rökte var femte kvinna mer var tredje i dag.

Alla kvinnor rökte mindre än män-
nen för 20 år sedan ger dem alltså ett

hälsoförsprång i dag, när vi sitter med färdigt i hand och mäter cancerstatistiken.

Sedan dess har dock rökningen bland kvinnorna ökat, vilket väntas ge utslag i statistiken först om åttioåriga år. I dag har kvinnorna faktiskt gått om männen när det gäller cigarettreking. En cancersjukdom kan ta 20 år att utveckla.

”För tjuugo år sedan rökte var femte kvinna mer var tredje i dag.”

”Det som slutar röka har dock mycket att vinna. Rökningen minskar drastiskt för varje rökfri år.”

Eller ta år har risken att dö i lungcancer sjunkit till en fjärdedel av vad den skulle ha varit vid fortsatt rökning. Den här snabba positiva effekten av rökstopp hänger samman med att tobaksrök har en promotor-effekt på cancer, dvs den påskyndar cancer.

5 500 liv om året

Totalt avlider 5 500 svenskar varje år i cancer som är direkt följd av rökningen. Om rökningen försvann skulle så många människoliv kunna räddas årligen.

Det finns över 2 000 kända ämnen och kanske lika många okända ämnen i

en enda cigarett. Förutom nikotin finns i cigarettroken ämnen som arsenik, bly, bensopryren, bensen, nickel och cyanvæta. Radioaktiva ämnen förekommer också.

I sidostromarna av rök kring rökaren kan vissa ämnen finnas i flera gånger större mängd än i det som går ner i lungorna direkt. Bensopryren, en känd cancerframkallande substans tillhör de ämnen som är tre till fyra gånger vanligare i sidostromen.

Hur skall man då bota risken att drabbas av cancer om man är rökare eller utsatt för passiv rökning? Enkel att svaret kan man säga att för den som har utvärderat det med en liten exponering för cancerframkallande ämnen, ju mer man utsätts för dessa substanser, ju mer ökar rökningens risk. Men det finns både medicinska källor, som gör att en liten dos räcker och en förväntad känslighet under många års rökning.

Ingen är immun

Många rökare hänvisar till en morfar eller farfar som blev 95 år och aldrig fick cancer trots livslångt rökande. säger cancerkommitténs sekreterare Ulla Swaren, socialdepartementet. Men ingen är immun mot tobak. Det finns inga belegg för att man kan ha en nedärvd förmåga att klara exponering för cancerframkallande ämnen är ut och är in så att risken för cancer är noll, säger hon.

Risken för rökningen för den enskilde är alltid mycket stor. Dels finns persontillräkningen — risken att just jag skall drabbas. Dels finns befolkningstillsat-

BJÓÐA IKKI MÆR! EG KOYRI

RADÍO FYRI FERDSLUTRYGÐ

